

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра менеджменту

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Екологічний менеджмент
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми

Публічне управління та
адміністрування
(назва)

за спеціальністю

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр, назва)

на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Розробник:

S. Monif

Могильна Л.М., к.е.н., доцент, доцент
(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто схвалено затверджено на засіданні кафедри менеджменту	та на на кафедри	протокол від <u>22.06.2021</u> № <u>14</u>
	Завідувач кафедри	<i>Алишев</i> (підпис) <u>Михайлов А.М.</u> (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми *Алишев С.М.*
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма *Сторожко Н.І.*
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму (додається) надана: *Алишев С.М.*
(ПІБ)
Сторожко С.І.
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації *Алишев С.М.*
(підпис) (ПІБ) *Кавошкіна І.В.*
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 20.06 2021 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Екологічний менеджмент						
2.	Факультет/ кафедра	Факультет економіки і менеджменту/ кафедра менеджменту						
3.	Статус ОК	<u>Обов'язковий</u> / вибірковий						
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 « Публічне управління та адміністрування»						
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)							
6.	Рівень НРК	Перший (бакалаврський) рівні вищої освіти						
7.	Семестр та тривалість вивчення	Денна 5 семестр, 15 тижнів						
8.	Кількість кредитів ЄКТС	4						
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)				Самостійна робота		
		Лекційні		Практичні /семінарські		Лабораторні		
		Денна	Заоч	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	
		8		8			104	
10.	Мова навчання	Державна (українська)						
11.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Могильна Людмила Миколаївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту Години консультацій – кожного вівторка о 12.15, кабінет 303 е						
11.1	Контактна інформація	Farafonova_L@ukr.net						
12.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент «Екологічний менеджмент» розкриває необхідність, переваги та методи екологізації управління підприємством, дає поглиблене розуміння сучасних системних теоретико-методологічних уявлень про екологічне управління та екологічний менеджмент, формує у студентів систему знань і практичних навичок щодо застосування принципів, методів та інструментів менеджменту в сфері охорони довкілля.						
13.	Мета освітнього компонента	Мета: набуття студентами знань і умінь, необхідних майбутнім фахівцям для формування екологічного світогляду, впровадження ефективних управлінських рішень, контролювання діяльності суб'єктів господарювання, розроблення структури системи екологічного менеджменту підприємства (організації) з визначенням функціональної підзвітності й відповідальності за виконання завдань із бережливого та раціонального використання довкілля, визначення відповідності сучасної екологічної ситуації екологічним стандартам, які б забезпечували оптимальний стан довкілля та безпеку життєдіяльності людини.						
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на таких курсах, як: Менеджмент, Регіональна економіка. 2. Освітній компонент є основою для Політики регіонального розвитку, Стратегічне управління в публічній сфері						
15.	Політика академічної	Відповідно до Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ, академічна доброчесність – це сукупність принципів, правил						

	доброчесності	<p>поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі.</p> <p>Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю, результатів навчання. Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається нормативними документами Сумського національного аграрного університету, зокрема Кодексу академічної доброчесності, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ (повний перелік нормативних документів розміщений на сайті університету https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/).</p> <p>За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> – академічне шахрайство (користування телефоном при написанні письмових робіт) призведе до повторної здачі роботи; – списування - від першого попередження до анулювання роботи; – плагіат призведе до анулювання роботи
16.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4643

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)			Як оцінюється РНД
	ПРН ₇	ПРН ₁₁	ПРН ₁₄	
ДРН 1. Розуміти набуті знання, предметну область, використовуючи теоретичну базу та знання механізмів і методів екологічного менеджменту, навчитися з успіхом використовувати їх на практиці для роботи в сучасних умовах.	x	x		Тест множинного вибору
ДРН 2. Передбачати тенденції майбутніх екологічних змін, вчасно і адекватно реагувати на постійні зміни зовнішнього середовища та вести екологічну діяльність, спрямовану на отримання прибутку, максимально використовуючи сучасні ресурсозберігаючі технології, для раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища	x			Індивідуальне аналітичне завдання
ДРН 3. Визначати екологічні стратегії та їхні регіональні економічні пріоритети з урахуванням інтересів та безпекові компоненти екологічної діяльності.		x	x	Есе
ДРН 4. Робити висновки та давати оцінку непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.		x		Індивідуальне аналітичне завдання

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу			Рекомендована література	
	Аудиторна робота				Самостійна робота
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
Тема 1. Основні елементи системи екологічного менеджменту підприємства. 1. Історичні аспекти розвитку понять ISO та EMAS 2. Міжнародний підхід до екологічного менеджменту 3. Предмет, принципи та елементи системи екологічного менеджменту	2	2		14	1-4, 6-10

(EMS) 3. Основні поняття екологічної діяльності.					
Тема 2. <i>Проблеми й переваги впровадження системи екологічного менеджменту у сфері публічного управління</i> 1. Системний підхід у дослідженні екологічного менеджменту. 2. Екологічний менеджмент, як ключова домінанта сталого розвитку. 3. Концепція запровадження екологічного менеджменту в Україні. 4. Законодавчо-регулююча база екологічного менеджменту. 5. Переваги та недоліки впровадження системи екологічного менеджменту у сфері публічного управління				16	1-4, 6-10, 13, 14
Тема 3. <i>Стандарти і міжнародні рекомендації в системі екологічного менеджменту</i> 1. Міжнародний підхід до екологічного менеджменту. 2. Британський стандарт в галузі систем екологічного менеджменту BS 7750. 3. Схема екологічного менеджменту й аудитування EMAS. 4. Серія міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту. 5. Перспективи розвитку екологічного менеджменту в Україні.	2	2		14	1-4, 6-10
Тема 4. <i>Основне призначення та завдання екологічного аудиту</i> 1. Основні поняття та типи екологічного аудиту. 2. Завдання, ролі та розподіл відповідальності під час здійснення аудиту систем управління навколишнім середовищем. 3. Порядок здійснення аудиту систем управління навколишнім середовищем. 4. Впровадження екологічного аудиту в Україні. 5. Методологія проведення екологічного аудиту об'єкта, виробництва та підприємства.	2	2		14	1,2, 4, 6-10, 12
Тема 5. <i>Ліцензування природоохоронної діяльності</i> 1. Загальні положення про систему ліцензування. 2. Законодавчі підоснови екологічного ліцензування. 3. Регламент отримання екологічних ліцензій.				16	1-4, 6-10

Тема 6. Екологічна оцінка господарських рішень 1. Загальні положення про екологічну оцінку певного виду діяльності. 2. Принципи та порядок проведення екологічної оцінки. 3. Врахування результатів екологічної оцінки при прийнятті рішень 4. Екологічний контроль як інструмент аналізу, планування та управління екологічною діяльністю підприємства				16	3-4, 6-10
Тема 7. Екологічне оподаткування 1. Сутність екологічного оподаткування. 2. Удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні. 3. Фінансові важелі та стимули природоохоронної діяльності.	2	2		14	1-2, 6,7,10
Всього	8	8		104	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять</u> , консультацій)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
ДРН 1. Розуміти набуті знання, предметну область, використовуючи теоретичну базу та знання механізмів і методів екологічного менеджменту, навчитися з успіхом використовувати їх на практиці для роботи в сучасних умовах.	Проблемна лекція, тематична дискусія, «круглий стіл», «мозгова атака». аналіз конкретних виробничих ситуацій.	4	Самостійна робота з підручником, виконання індивідуальних завдань	26
ДРН 2. Передбачати тенденції майбутніх екологічних змін, вчасно і адекватно реагувати на постійні зміни зовнішнього середовища та вести екологічну діяльність, спрямовану на отримання прибутку, максимально використовуючи сучасні ресурсозберігаючі технології, для раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища	Проблемна лекція, тематична дискусія, аналіз конкретних ситуацій (Case-study)	4	Самостійна робота з підручником, виконання індивідуальних завдань	26
ДРН 3. Визначати екологічні стратегії та їхні регіональні економічні	Проблемна лекція, тематична дискусія,	4	Самостійна робота з підручником, виконання індивідуальних завдань	26

пріоритети з урахуванням інтересів та безпекові компоненти екологічної діяльності.	аналіз конкретних ситуацій (Case-study)			
ДРН 4. Робити висновки та давати оцінку непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.	Проблемна лекція, тематична дискусія, аналіз конкретних ситуацій (Case-study)	4	Самостійна робота з підручником, виконання індивідуальних завдань	26

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Виконання індивідуального аналітичного завдання	20 балів / 20%	На 2 тижні
2.	Тест множинного вибору (атестація)	15 балів / 15%	На 7 тижні
3.	Есе	25 балів / 25%	На 9 тижні
4.	Виконання індивідуального аналітичного завдання	20 балів / 20%	На 11 тижні
5.	Тест множинного вибору	20 балів / 20%	На 13 тижні

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	відмінно
Виконання індивідуального аналітичного завдання	<12 балів	12-16 балів	16-18 балів	18-20 балів
	<i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до питання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>
Тест множинного вибору (атестація)	<8 балів	8-10 балів	10-14 балів	14-15 балів
	<i><6 вірних відповідей</i>	<i>7-10 вірних відповідей</i>	<i>10-14 вірних відповідей</i>	<i>14-15 вірних відповідей</i>
Есе	<17 балів	17-20 балів	21-23 балів	24-25 балів
	<i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до питання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>
Виконання індивідуального аналітичного завдання	<12 балів	12-16 балів	16-18 балів	18-20 балів
	<i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до питання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>
Тест множинного вибору	<12 балів	12-14 балів	14-18 балів	18-20 балів
	<i><12 вірних відповідей</i>	<i>12-14 вірних відповідей</i>	<i>14-18 вірних відповідей</i>	<i>18-20 вірних відповідей</i>

5.3.Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів щодо виконання індивідуальних аналітичних завдань</i>	<i>Протягом 1 тижня</i>
2	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів щодо виконання есе</i>	<i>Протягом 8 тижня</i>
3	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів щодо виконання індивідуальних аналітичних завдань</i>	<i>Протягом 10 тижня</i>

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

2.1. Основні джерела

2.1.1. Підручники, посібники

1. Бобровський А. Екологічний менеджмент. Видавництво: університетська книга, 2015. 586 с.
2. Хом'як О.А., Гриневич Н.Є., Присяжнюк Н.М, Куновський Ю.В., Михальський О.Р. «Екологічний менеджмент і аудит підприємств аграрного сектору»: навчальний посібник для студентів екологічного факультету за кредитно-трансферною накопичувальною системою організації освітнього процесу. Біла Церква, 2018. 88 с.
3. Шлапак Н.С., Волошин В.С., Серкутан Т.В. Екологічний менеджмент: підручник. Маріуполь : ПДТУ, 2016. 205 с.
4. Телюра Н. О. Конспект лекцій з дисципліни «Організація та управління в природоохоронній діяльності» (для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання за напрямом 6.040106 – Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування). Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2016. 124 с.
5. Худоба В. Екологія: навч.-метод. посіб. Львів: ЛДУФК, 2016. 92 с.

2.1.2. Методичне забезпечення

- 6 Бунякова Ю.Я. Екологічний менеджмент: Конспект лекцій. Одеса:ОДЕКУ, 2018. 126 с.
- 7 Волошкіна О. С., Трофімович В.В. Організація і управління в природоохоронній діяльності: конспект лекцій для студентів спец. 101 "Екологія" та 183 "Технології захисту навколишнього середовища". Київ. нац. ун-т будівництва та архітектури. Київ : КНУБА, 2018. 79 с.
- 8 Екологічний менеджмент і аудит: навч.-метод. комплекс з навч. дисципліни для студентів 1-го курсу ОС «Магістр», спеціальності «101 Екологія», освітня програма «Екологія та охорона навколишнього середовища» / уклад.: М. В. Газуда. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2018. 40 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/20692>
- 9 Мельник Л.М. Конспект лекцій з дисципліни «Екологічне управління інноваційним розвитком підприємства» для студентів спеціальності «Управління інноваційною діяльністю» усіх форм навчання. Тернопіль : ПП Паляниця В.А., 2015. 74 с.
- 10 Навчально-методичні рекомендації для самостійного вивчення курсу «Екологічний менеджмент» для студентів очної та заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня - Магістр» галузь знань 1801 - Специфічні категорії» спеціальності 8.18010012 - Управління інноваційною діяльністю» / Навчально-науковий інститут післядипломної освіти НУБіП України. Ё К.: ННІ ПО НУБіП України. 2014 69 с.

2.1.3. Інші джерела

11. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища від 25.06.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
12. Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>
13. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v0_6-optimized.pdf
14. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>

2.2 Додаткові джерела

15. Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua>.
16. Державний комітет зі статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
18. Міністерство економіки. URL: <http://www.me.gov.ua>.
19. Міністерство фінансів. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
20. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
21. Barrow C. J. Environmental Management and Development. Published by Routledge 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN. 2015. 287 p.
22. Timothy O'Riordan. Environmental Science for Environmental Management. Published 28 October 2014. Pub. Location London Imprint Routledge. 538 p. DOI <https://doi.org/10.4324/9781315839592>